

prof. zw. dr hab. Tadeusz Szumlicz
Katedra Ubezpieczenia Społecznego
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

Problem przyzwolenia społecznego na przestępstwa ubezpieczeniowe

T. Szumlicz, Problem przyzwolenia

...

Komentarze do definicji:

Kto, w celu uzyskania odszkodowania z tytułu umowy ubezpieczenia, powoduje zdarzenie będące podstawą do wypłaty takiego odszkodowania, podlega karze ...

(Art. 298. § 1 KK)

Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadza inną osobę do niekorzystnego rozporządzenia własnym lub cudzym mieniem za pomocą wprowadzenia jej w błąd [...], podlega karze ...

(Art. 286. § 1 KK)

Przestępstwem ubezpieczeniowym jest żądanie bezpodstawnego odszkodowania albo otrzymanie takiego odszkodowania drogą oszustwa.

(CEA – Comité Européen des Assurances; Europejski Komitet Ubezpieczeń)

Aspekt terminologiczny (zakres definiowania):

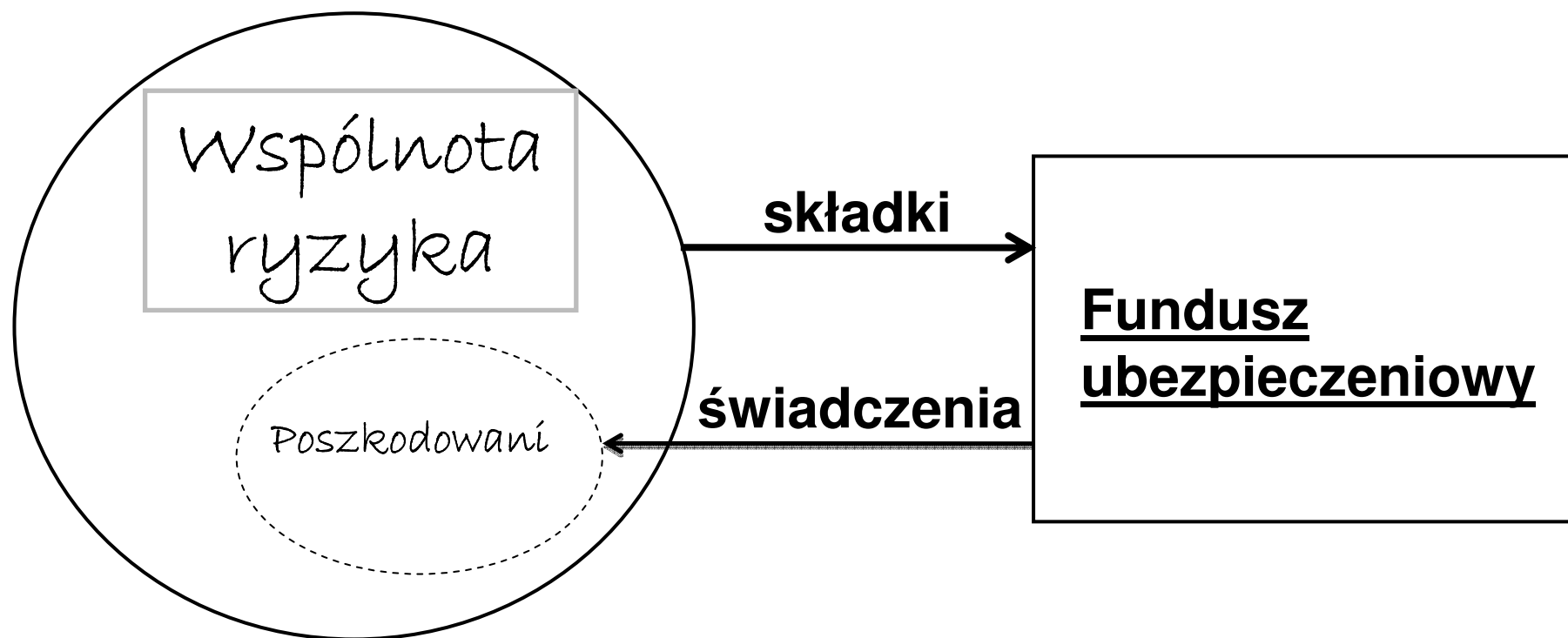
- „przestępczość ubezpieczeniowa”
  - „przestępczość na szkodę ubezpieczyciela”
  - „przestępczość na rynku ubezpieczeń”/niowym/
  - „przestępstwo oszustwa ubezpieczeniowego”
-

- przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu
- przestępstwa przeciwko mieniu
- przestępstwa przeciwko środowisku
- przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu
- przestępstwa przeciwko rodzinie
- przestępstwa przeciwko dokumentom
- przestępstwa przeciwko władzy kościelnej

Teza terminologiczna:

- przestępstwa przeciwko ubezpieczeniu

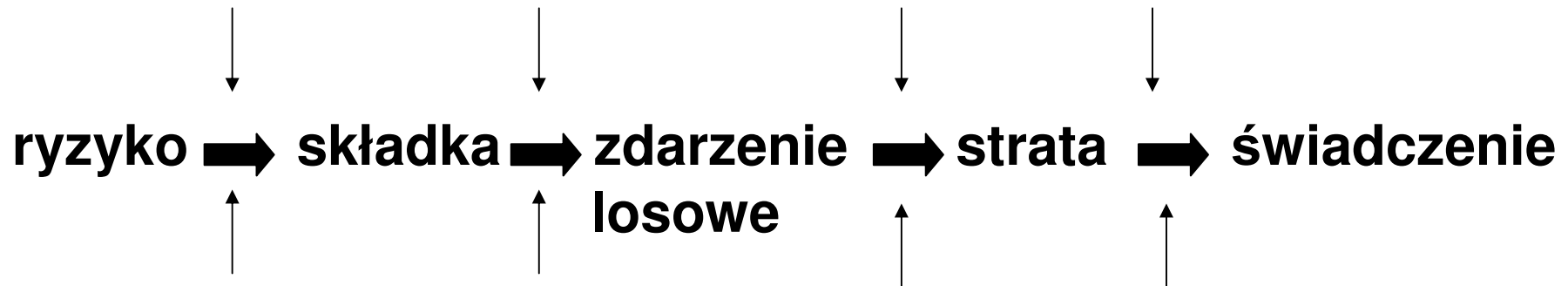
Schemat funkcjonowania ubezpieczeniowej wspólnoty ryzyka

Źródło: opracowanie własne.

Schemat ideowy metody ubezpieczenia

ubezpieczający (beneficjenci ochrony: ubezpieczony, uposażony, uprawniony)

zakład ubezpieczeń

Źródło: opracowanie własne.

Problem kwalifikacji i klasyfikowania przestępstw przeciwko ubezpieczeniu.

Kryterium „umiejscowienia” przestępstw:

- między ryzykiem a składką;**
- między składką a zdarzeniem losowym;**
- ...**
- między stratą a świadczeniem.**

Przestępstwa przeciwko ubezpieczeniu:

- czy inne pobudki i charakter przyzwolenia?**
- czy inne skutki i tłumaczenie przyzwolenia?**
- czy inne przeciwdziałanie przestępstwom?**

Zarządzanie ryzykiem metodą ubezpieczenia.

Pytanie: czyim ryzykiem?

- **przedsiębiorstwa**
- **gospodarstwa domowego**

Schemat klasyfikacji ubezpieczeń

Kryterium	Podział na ubezpieczenia:	
podmiotowe (czyim ryzykiem zarządzamy)	ochrona ubezpieczeniowa (ubezpieczenie) przedsiębiorstwa	
	ochrona ubezpieczeniowa (ubezpieczenie) gospodarstwa domowego	
przedmiotu	osobowe	majątkowe
przystąpienia	obowiązkowe	dobrowolne
zysku	komercyjne	non-profit
inicjatywy	prywatne	publiczne

Źródło: opracowanie własne.

Kryterium podmiotowe – przestępstw przeciw:

- ubezpieczeniu przedsiębiorstwa;**
- ubezpieczeniu gospodarstwa domowego.**

Kryteria rodzajowe:

- ubezpieczenia osobowe a majątkowe,**
  - ubezpieczenia obowiązkowe a dobrowolne,**
  - ubezpieczenia komercyjne a non-profit,**
  - ubezpieczenia prywatne a publiczne,**
- oraz ich kombinacje.**

Przestępstwa przeciwko ubezpieczeniu:

- czy inne pobudki i charakter przyzwolenia?**
- czy inne skutki i tłumaczenie przyzwolenia?**
- czy inne przeciwdziałanie przestępstwom?**

Przestępstwa przeciwko ubezpieczeniu można rozpatrywać przez pryzmat postaw wobec dobra wspólnego.

Tzw. dylemat dobra wspólnego w odniesieniu do ubezpieczeniowej wspólnoty ryzyka.

Postawy wobec dobra wspólnego (dylemat dobra wspólnego)

Poniżej wymienione są różne zachowania. Jedne z nich mogą dotyczyć bezpośrednio Pani/ Pana, a inne tylko innych ludzi. Proszę powiedzieć, które z poniższych zachowań osobiście Panią/Pana obchodzą, a które nie?

Odpowiedzi prosimy zaznaczyć wpisując w kwadracie obok każdego zachowania odpowiednią cyfrę od 1 do 5.

Poszczególne cyfry oznaczają:

- 1 - w ogóle mnie nie obchodzi
- 2 - mało mnie obchodzi
- 3 - trochę mnie obchodzi
- 4 - bardzo mnie obchodzi
- 5 - trudno powiedzieć

Jak bardzo Panią/Pana obchodzi, czy:

- **ktoś płaci podatki mniejsze niż powinien**
- **ktoś unika płacenia za korzystanie z transportu publicznego**
- **komuś udaje się nie płacić za światło**
- **ktoś pobiera niesłusznie zasiłek dla bezrobotnych**
- **ktoś nie płaci (choć może) czynszu za mieszkanie**
- **ktoś sprowadza towary z zagranicy i nie płaci cła**

Źródło: Diagnoza społeczna 2005, 2007, 2009.

Naruszanie dobra publicznego

Kategorie zachowań	Rok	W ogóle mnie nie obchodzi	M mało mnie obchodzi	Trochę mnie obchodzi	Bardzo mnie obchodzi	Trudno powiedzieć
Ktoś płaci podatki mniejsze niż powinien	2005	21,7	24,6	27,2	18,6	7,8
	2007	27,8	28,3	24,0	13,5	6,4
	2009	28,6	27,6	22,5	13,5	7,8
Ktoś unika płacenia za korzystanie z transportu publicznego (np. autobusów, pociągów)	2005	22,6	29,4	24,9	16,7	6,4
	2007	26,6	32,3	22,5	13,3	5,3
	2009	26,9	31,7	21,7	13,5	6,2
Komuś udaje się nie płacić za światło	2005	20,3	25,4	25,2	22,1	7,0
	2007	23,5	28,9	23,2	18,6	5,8
	2009	24,6	27,3	22,5	18,8	6,8
Ktoś pobiera niesłusznie zasiłek dla bezrobotnych	2005	17,4	21,3	25,6	28,9	6,8
	2007	21,3	25,1	24,2	23,3	6,0
	2009	22,2	24,5	23,1	23,2	7,0
Ktoś nie płaci (choć może) czynszu za mieszkanie	2005	19,1	21,9	23,4	28,2	7,4
	2007	22,6	25,0	21,4	24,0	7,0
	2009	23,6	24,2	20,5	24,3	7,4
Ktoś sprowadza towary z zagranicy i nie płaci cła	2005	25,4	27,3	19,3	18,8	9,1
	2007	30,2	29,2	17,4	13,7	9,5
	2009	29,9	28,8	16,8	14,8	9,6

Źródło: Diagnoza społeczna.

T. Szumlicz, Problem przyzwolenia

...

Porównanie stosunku do dobra wspólnego w latach 2005, 2007 i 2009

Zmienna	Rok pomiaru	Średnia	Odch. stand.	Średnia różnica	t	Stopnie swobody	Poziom istotności	Korelacja
Wrażliwość na dobro wspólne	2005	2,51	0,878					
	2009	2,35	0,946	0,160	7,075	2072	0,000	0,366*
	2007	2,31	0,930					
	2009	2,32	0,935	- 0,006	- 0,455	5141	ni.	0,447*

Źródło: J. Czapiński, Postawy wobec dobra wspólnego, w: Diagnoza społeczna 2009. Warunki i jakość życia Polaków, red. J. Czapiński, T. Panek, Warszawa 2009, Rada Monitoringu Społecznego, s. 257.

Wskaźnik wrażliwości na dobro publiczne w różnych grupach społeczno-demograficznych

Grupa społeczno-demograficzna	2005 r. średnia	2009 r. średnia
Ogółem	2,50	2,30
Płeć		
Mężczyźni	2,47	2,31
Kobiety	2,53	2,29
Wiek		
do 24 lat	2,24	2,04
25-34 lata	2,40	2,24
35-44 lata	2,56	2,37
45-59 lat	2,63	2,42
60-64 lata	2,61	2,48
65 i więcej lat	2,57	2,32
Wykształcenie		
Podstawowe i niższe	2,32	2,07
Zasadnicze zawodowe/gimnazjum	2,40	2,19
Średnie	2,55	2,36
Wyższe i policealne	2,76	2,56
Dochód na jedną osobę miesięcznie		
Dolne 25 proc.	2,32	2,13
Środkowe 50 proc.	2,51	2,27
Górne 25 proc.	2,64	2,46

Grupa społeczno-demograficzna	2005 r. średnia	2009 r. średnia
Ogółem	2,50	2,30
Miasta ponad 500 tys.	2,65	2,51
Miasta 200-500 tys.	2,70	2,51
Miasta 100-200 tys.	2,64	2,41
Miasta 20-100 tys.	2,52	2,29
Miasta < 20 tys.	2,46	2,23
Wieś	2,36	2,18
Województwo		
Dolnośląskie	2,54	2,33
Kujawsko-pomorskie	2,47	2,29
Lubelskie	2,56	2,22
Lubuskie	2,59	2,38
Łódzkie	2,44	2,19
Małopolskie	2,46	2,35
Mazowieckie	2,53	2,38
Opolskie	2,46	2,02
Podkarpackie	2,47	2,26
Podlaskie	2,60	2,22
Pomorskie	2,45	2,35
Śląskie	2,54	2,39
Świętokrzyskie	2,45	2,26
Warmińsko-mazurskie	2,31	2,05
Wielkopolskie	2,52	2,31
Zachodniopomorskie	2,47	2,34

T. Szumlicz, Problem przyzwolenia

...

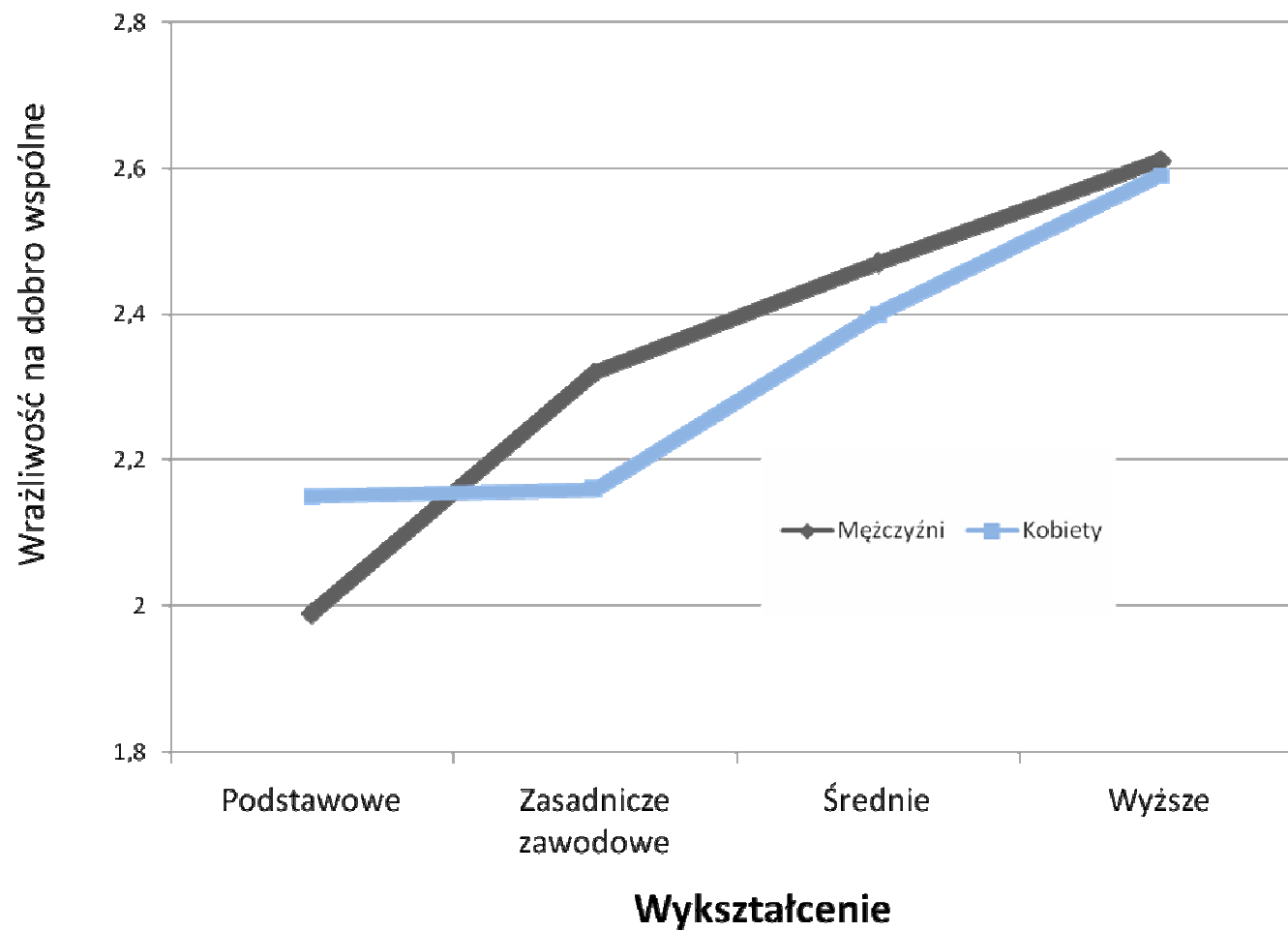
Wskaźnik wrażliwości na dobro publiczne w różnych grupach społeczno-demograficznych

Grupa społeczno-demograficzna	2005 r. średnia	2009 r. średnia
Status społeczno-zawodowy		
Pracownicy sektora publicznego	2,69	2,49
Pracownicy sektora prywatnego	2,49	2,31
Prywatni przedsiębiorcy	2,47	2,43
Rolnicy	2,43	2,27
Renciści	2,52	2,19
Emeryci	2,64	2,40
Uczniowie i studenci	2,24	2,06
Bezrobotni	2,33	2,17
Inni bierni zawodowo	2,41	2,16

Źródło: J. Czapiński, Postawy wobec dobra wspólnego, w: Diagnoza społeczna 2009 ..., wyd. cyt., s. 258.

Wrażliwość na dobro wspólne wśród kobiet i mężczyzn według wykształcenia

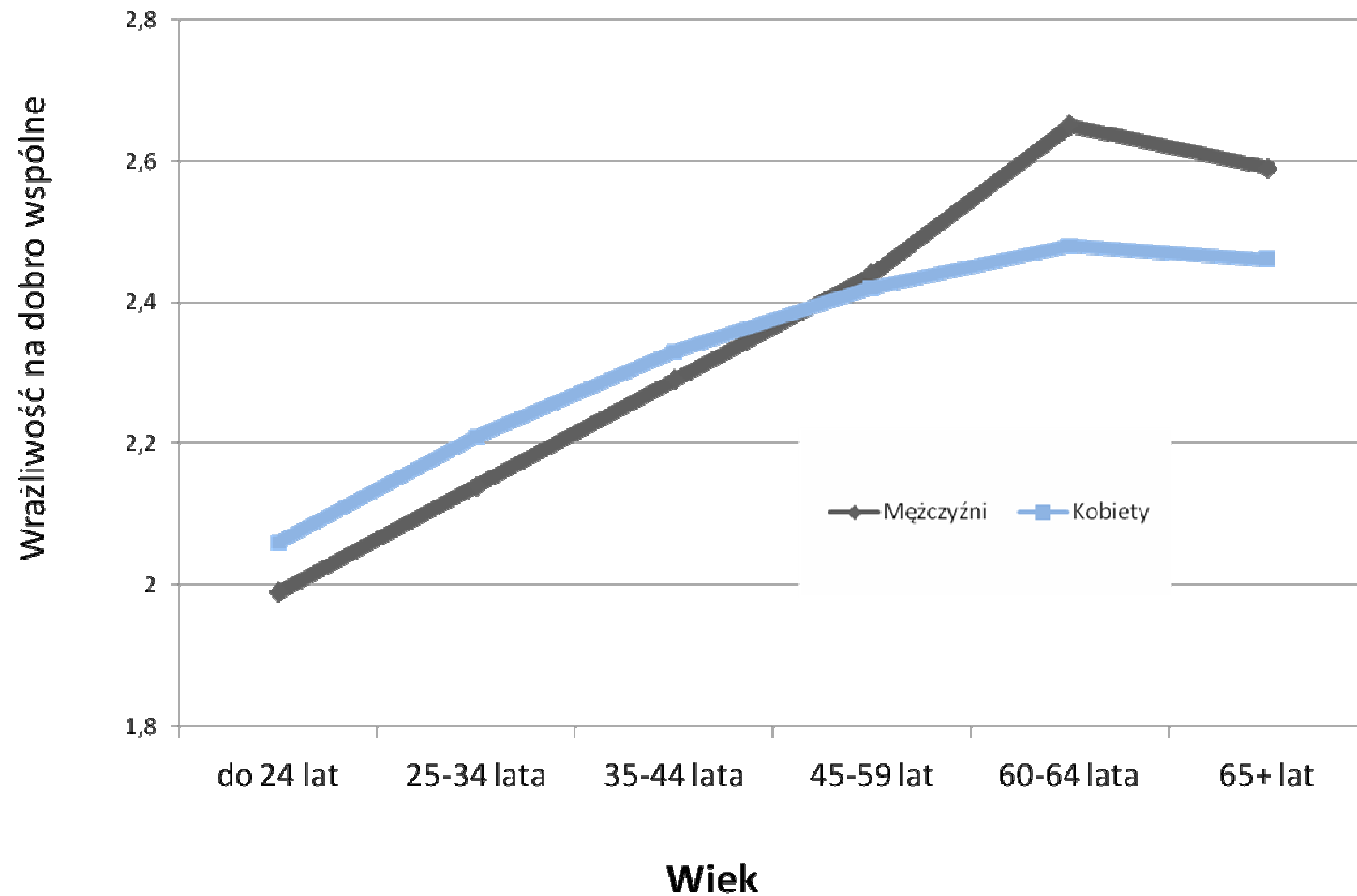

Źródło: J. Czapiński, Postawy wobec dobra wspólnego, w: Diagnostyka społeczna 2009 .... Wyd. cyt., s. 259.

T. Szumlicz, Problem przyzwolenia

...

Wrażliwość na dobro wspólne wśród kobiet i mężczyzn w różnych grupach wieku

Źródło: J. Czapiński, Postawy wobec dobra wspólnego, w: Diagnoza społeczna 2009 ..., wyd. cyt., s. 260.

T. Szumlicz, Problem przyzwolenia

...

Czy „wyraźny spadek wrażliwości na dobro wspólne” będzie się przekładać na większą tolerancję wobec przestępstw przeciwko ubezpieczeniom?

Czy skuteczność działań prewencyjnych dotyczących przestępstw przeciwko ubezpieczeniom nie jest uzależniona przede wszystkim od stale niskiej ogólnospołecznej wrażliwości na dobro wspólne?

Czy w badaniu „Diagnoza społeczna” w kafeterii „kategorii zachowań” nie należałoby umieścić: „ktoś wyłudza pieniądze od firmy ubezpieczeniowej”?
– komentarz dotyczący sformułowania pytania